

Netwerkbijeenkomst Kwaliteit 2

Praktijkperspectief op kwaliteit in de gezinshuiszorg

Inleiding

Tijdens de tweede netwerkbijeenkomst over kwaliteit in de gezinshuiszorg stond de vraag centraal wat professionaliteit in de dagelijkse praktijk werkelijk betekent. Waar in de eerste bijeenkomst continuïteit als fundament van kwaliteit werd benoemd, is in deze bijeenkomst verdiept hoe die continuïteit professioneel wordt gedragen, beschermd en soms onder druk komt te staan.

Op basis van een voorbereidende vragenlijst en de dialoog tijdens de bijeenkomst is verkend hoe gezinshuisouders hun professionaliteit beleven, waar zij kracht ervaren en waar spanningen ontstaan. Daarbij werd zichtbaar dat professionaliteit in gezinshuiszorg niet primair wordt beleefd als het voldoen aan eisen, maar als het vermogen om betekenisvol te handelen in het leven van een kind — binnen een context die zowel ondersteunend als ondermijnend kan zijn.

Deze inhoudelijke opbrengst is geen woordelijk verslag, maar een gestructureerde duiding van terugkerende patronen, spanningsvelden en gedeelde inzichten. Het document biedt richtinggevende input voor de herziening van de kwaliteitscriteria, met specifieke aandacht voor de positie, erkenning en bescherming van professionaliteit in de praktijk van het gezinshuis.

1. Fundament: Continuïteit als professionele kern

In de eerste bijeenkomst werd vastgesteld dat continuïteit de basis vormt van gezinshuiszorg. In deze tweede bijeenkomst werd duidelijk dat continuïteit niet alleen een pedagogisch uitgangspunt is, maar ook een professionele prestatie. Continuïteit vraagt dagelijks volhouden, dragen en beschikbaar blijven, ook wanneer situaties complex, emotioneel belastend of onzeker zijn.

Vanuit continuïteit kunnen hechttingsrelaties ontstaan. In die relaties kan onvoorwaardelijkheid worden ervaren. Onvoorwaardelijkheid maakt vertrouwen mogelijk, vertrouwen brengt ontspanning en juist in die ontspanning ontstaat ontwikkelruimte. Continuïteit is daarmee niet slechts een randvoorwaarde, maar de dragende structuur waaronder ontwikkeling kan plaatsvinden.

Het gezinsleven is de vorm waarin deze continuïteit wordt geboden. Het samenleven, de dagelijkse routines en de vaste aanwezigheid maken het mogelijk dat continuïteit daadwerkelijk ervaren wordt. Zonder die context verliest continuïteit haar praktische betekenis.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Continuïteit verdient een expliciete plaats als beschermde professionele waarde binnen de kwaliteitscriteria. Daarnaast vraagt dit om aandacht voor systemische factoren die continuïteit kunnen ondermijnen, zoals plotselinge besluiten, wantrouwen of frequente wisselingen in samenwerking.

2. Professionaliteit wordt beleefd als zinvol handelen

In de gesprekken werd professionaliteit niet in de eerste plaats beschreven in termen van competenties of methodieken, maar als het vermogen om zinvol te handelen in het belang van een kind. Professioneel voelen ontstaat wanneer het werk daadwerkelijk verschil maakt: wanneer kleine veranderingen zichtbaar worden, wanneer een kind na lange stilstand opnieuw in ontwikkeling komt, wanneer nabijheid betekenis krijgt en relationele afstemming lukt.

Deze ervaring van zinvolheid blijkt essentieel voor het gevoel professioneel te kunnen werken. Professionaliteit wordt daarmee primair gekoppeld aan betekenis en effect in het leven van een kind, niet aan het voldoen aan formele eisen of het produceren van aantoonbare output.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Wanneer professionaliteit wordt beleefd als zinvol handelen, vraagt dit om kwaliteitscriteria die ruimte laten voor relationele en tijdsgebonden ontwikkeling. Meetbare resultaten alleen doen onvoldoende recht aan de aard van het werk in gezinshuizen.

3. Spanningsveld: Zinvol handelen - Verantwoordingsdruk

Tegelijkertijd werd zichtbaar dat deze vorm van professionaliteit onder druk kan komen te staan wanneer registratie en formele verantwoording de boventoon voeren. De nadruk op aantonen en vastleggen kan leiden tot verlies van energie, afname van werkplezier en een verschuiving van aandacht: van het kind naar het systeem.

Waar het professionele vertrekpunt idealiter de vraag is "Wat heeft dit kind nodig?", verschuift de focus soms naar "Hoe kan ik aantonen dat ik het goed doe?". Deze verschuiving ondermijnt het gevoel van zinvol handelen en kan leiden tot een gevoel van controle in plaats van vertrouwen.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Het onderscheid tussen noodzakelijke verantwoording en overmatige administratieve belasting verdient expliciete aandacht. Reflectie moet worden gezien als instrument voor kwaliteitsverbetering, niet als verlengstuk van controle.

4. Spanningsveld: Verantwoordelijkheid dragen - Niet erkend worden als gelijkwaardige professional

Een terugkerend thema was de ervaring verantwoordelijkheid te dragen zonder altijd als gelijkwaardige professional te worden erkend. Dit speelt met name in crisissituaties, bij meldingen of beschuldigingen, bij uitplaatsingen of wanneer beslissingen worden genomen zonder hoor en wederhoor.

Wanneer gezinshuisouders wel de dagelijkse verantwoordelijkheid dragen, maar niet structureel worden betrokken bij besluitvorming, ontstaat relationele ondermijning van hun professionaliteit. Vertrouwen kan verschuiven naar wantrouwen en de morele belasting neemt toe.

Hier werd duidelijk dat professionaliteit niet alleen een kwestie is van individuele competentie, maar ook van positionele erkenning binnen het systeem.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Kwaliteitscriteria zouden niet alleen eisen moeten stellen aan gezinshuisouders, maar ook verwachtingen moeten formuleren richting de bedding. Wederkerige samenwerking, hoor en wederhoor en heldere besluitvormingsprocessen zijn essentieel voor het beschermen van professionele continuïteit.

5. Relationale deskundigheid als professionele kwaliteit

Veel van de dagelijks ingezette deskundigheid in gezinshuizen is relationeel van aard. Het gaat om ervaringskennis, systemisch inzicht, moreel oordeelsvermogen, reflectief vermogen en emotionele regulatie. Deze vormen van deskundigheid zijn cruciaal voor het werk, maar laten zich niet eenvoudig meten of registreren.

Deskundigheid toont zich in handelen, in afstemming en in het vermogen onzekerheid te verdragen. Juist deze kwaliteiten zijn bepalend voor de stabiliteit en veiligheid binnen het gezinshuis, maar blijven vaak onderbelicht in formele toetsingskaders.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Relationele en ervaringsgebonden deskundigheid verdienen expliciete erkenning als volwaardige professionaliteit. Toetsing moet ruimte bieden voor narratieve verantwoording en reflectieve duiding, naast formele indicatoren.

6. Bescherming van de mens achter het vak

Professioneel handelen in gezinshuizen vraagt veel van de persoon achter het vak. Reflectie met een gedragswetenschapper, collegiale uitwisseling, teamcoaching, rolhelderheid en ruimte voor herstel blijken cruciaal om professioneel te kunnen blijven functioneren.

Emotie werd daarbij niet gezien als tegenhanger van professionaliteit, maar als integraal onderdeel ervan. Het vermogen tot emotionele regulatie, het kunnen dragen van spanning en het zoeken van reflectie zijn kerncompetenties binnen het vak.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

Structurele reflectie, herstelmomenten en aandacht voor vitaliteit zijn voorwaarden voor duurzame kwaliteit. Professionaliteit vraagt niet alleen om eisen, maar ook om bescherming van draagkracht.

7. Structurele kwetsbaarheid

Tot slot werd zichtbaar dat gezinshuizen structureel kwetsbaar zijn bij incidenten. Beschuldigingen kunnen leiden tot directe en ingrijpende besluiten. Wantrouwen kan snel escaleren en er is niet altijd voldoende bescherming tegen eenzijdige systeemreacties.

Deze kwetsbaarheid raakt direct aan continuïteit en daarmee aan de kern van kwaliteit. De vraag die in de bijeenkomst centraal bleef staan, is hoe professionele continuïteit beschermd kan worden zonder noodzakelijke veiligheid uit het oog te verliezen.

Reflectie voor de kwaliteitscriteria

De herziening van de kwaliteitscriteria vraagt om een evenwicht tussen veiligheid en bescherming van professionele continuïteit. Bescherming moet niet alleen corrigerend zijn, maar ook preventief en wederkerig.

Slotbeschouwing

Deze inhoudelijke opbrengst laat zien dat professionaliteit in gezinshuiszorg zich niet laat reduceren tot functies, taken of meetbare prestaties. Professionaliteit toont zich in het dagelijks dragen van verantwoordelijkheid, in het beschermen van continuïteit, in relationele afstemming en in het verdragen van onzekerheid.

Tegelijkertijd is deze professionaliteit afhankelijk van erkenning, wederkerige samenwerking en een bedding die niet alleen eisen stelt, maar ook beschermt. Wanneer verantwoordingsdruk overheerst en positionele erkenning ontbreekt, komt de kern van het werk onder druk te staan.

Voor de herziening van de kwaliteitscriteria betekent dit dat naast pedagogische en organisatorische eisen ook aandacht nodig is voor de bescherming van professionele continuïteit, de erkenning van relationele deskundigheid en het waarborgen van draagkracht en vitaliteit.

Alleen wanneer professionaliteit niet alleen wordt gevraagd, maar ook wordt gefaciliteerd en beschermd, kunnen gezinshuisouders duurzaam blijven doen wat de kern van hun werk is: kinderen veiligheid, stabiliteit en ontwikkelruimte bieden binnen een continu aanwezige relatie.